

บทที่ 2

สิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญาฝากทรัพย์

เมื่อสัญญาที่คู่สัญญาทำขึ้น เข้าลักษณะเป็นการรับฝากทรัพย์ในการพิจารณาจะแยกพิจารณาตามหัวข้อต่อไปนี้

1. หน้าที่ของผู้รับฝาก (มาตรา 659 ถึงมาตรา 666)
2. หน้าที่ของผู้ฝาก (มาตรา 667 ถึงมาตรา 669)
3. สิทธิของผู้รับฝาก (มาตรา 670)

1. หน้าที่ของผู้รับฝาก

หน้าที่ของผู้รับฝากนอกจากรับเก็บรักษาทรัพย์สินไว้ในความดูแลของตนจนส่งคืนทรัพย์แก่ผู้ฝากแล้ว ยังมีหน้าที่ประการอื่น ๆ ขณะทำหน้าที่ของผู้รับฝากทรัพย์อีก ดังนี้

1.1 หน้าที่ใช้ความระมัดระวังในการสงวนทรัพย์สิน

มาตรา 659 ถ้าการรับฝากทรัพย์เป็นการทำให้เปล่าไม่มีปาเหณีจ ไซรั ท่านว่าผู้รับฝากจำต้องใช้ความระมัดระวังสงวนทรัพย์สินซึ่งฝาก นั้นเหมือนเช่นเคยประพฤติในกิจการของตนเอง

ถ้าการรับฝากทรัพย์นั้นมีปาเหณีจค่าฝาก ท่านว่าผู้รับฝากจำต้อง ใช้ความระมัดระวังและใช้ฝีมือ เพื่อสงวนทรัพย์สินนั้นเหมือนเช่น วิญญูชนจะพึงประพฤติโดยพฤติการณ์ตั้งนั้น ทั้งนี้ย่อมรวมทั้งการ ใช้ฝีมืออันพิเศษเฉพาะการในที่จะพึงใช้ฝีมือ เช่น นั้นด้วย

ถ้าและผู้รับฝากเป็นผู้มีวิชาชีพเฉพาะกิจการค้าขายหรืออาชีพะ อย่างหนึ่งอย่างใด ก็จำต้องใช้ความระมัดระวังและใช้ฝีมือเท่าที่เป็น ธรรมดาจะต้องใช้และสมควรจะต้องใช้ในกิจการค้าขายหรืออาชีพะ อย่างนั้น

หน้าที่ในการสงวนทรัพย์สินของผู้ฝาก เป็นหน้าที่ตามปกติอย่างหนึ่งของ คนที่ต้องดูแลทรัพย์สิน การสงวนทรัพย์สินคือการดูแลรักษา ทะนุบำรุง ทำความสะอาด เก็บรักษาในที่ที่เหมาะสม ซึ่งการจะต้องสงวนรักษาทรัพย์สินอย่างไรย่อมต้องแล้วแต่

ประเภทของทรัพย์สินด้วย อย่างไรก็ตาม มาตรา 659 ได้แบ่งระดับของการสงวนทรัพย์สินออกเป็น 3 ระดับ โดยพิจารณาจากป่าเห็บหรือค่าตอบแทนในการรับฝากเป็นหลัก ซึ่งแบ่งออกเป็นดังนี้

1. การรับฝากที่ไม่มีป่าเห็บ ให้ใช้ความระมัดระวังในการสงวนรักษาทรัพย์สิน เหมือนเช่นที่เคยประพฤติกับทรัพย์สินของตนเอง
2. การรับฝากทรัพย์สินที่มีป่าเห็บ ให้ใช้ความระมัดระวังในการสงวนรักษาทรัพย์สิน เหมือนเช่นที่วิญญูชนพึงประพฤติกับทรัพย์สินของพวกเขาทั้งหลาย
3. การรับฝากทรัพย์สินของผู้มีวิชาชีพในการรับฝาก ให้ใช้ความระมัดระวังเช่นที่กิจการดังกล่าวพึงใช้เพื่อการเก็บรักษาทรัพย์สินเป็นอาชีพ

การรับฝากทรัพย์สินที่ไม่มีป่าเห็บ ผู้รับฝากเคยสงวนรักษาทรัพย์สินของตนเองอย่างไร ก็ต้องสงวนรักษาทรัพย์สินที่รับฝากไว้เช่นนั้น หมายความว่าต้องไม่ใช้ความระมัดระวังน้อยกว่าที่เคยใช้ในการดูแลทรัพย์สินของตนเอง แต่ก็ไม่ต้องดูแลมากไปกว่าที่ดูแลทรัพย์สินของตนด้วยเช่นกัน ตัวอย่างเช่น ผู้รับฝากเก็บรักษาสร้อยคอทองคำหนัก 1 บาท ที่นำมาฝากไว้บนโต๊ะหัวเตียงนอน โดยไม่นำไปเก็บในที่มิดชิด จะถือว่าผู้รับฝากผิดหน้าที่ในการสงวนรักษาไม่ได้ ต้องพิจารณาก่อนว่าหากเป็นสายสร้อยหรือเครื่องประดับของผู้รับฝากเอง เขาได้เก็บรักษาไว้ที่ใด หากปรากฏว่าของผู้รับฝากเองก็เก็บไว้ในที่เดียวกัน แม้อาจจะดูไม่ปลอดภัย เพราะไม่ได้เก็บมิดชิดเช่นในลิ้นชัก หรือในตู้ เมื่อวางไว้บนหัวเตียง ผู้คนไปมาเข้าออกอาจหยิบฉวยลักขโมยไปได้ แต่ก็ถือว่าผู้รับฝากได้ใช้ความระมัดระวังสงวนรักษาเช่นที่ประพฤติกับทรัพย์สินของตนเองแล้ว

เหตุที่กฎหมายกำหนดหน้าที่ของผู้รับฝากในการสงวนรักษาทรัพย์สินไว้เท่าที่เคยประพฤติกับทรัพย์สินของตนเอง สำหรับการรับฝากโดยไม่มีค่าตอบแทนเนื่องจากเมื่อรับฝากไว้ ภาระหน้าที่จะตกเป็นของผู้รับฝากอีกหลายประการ และผู้ฝากก็ได้รับประโยชน์ฝ่ายเดียวในสัญญาฝากทรัพย์สิน ดังนั้น การที่กฎหมายกำหนดให้ผู้รับฝากมีหน้าที่เพียงระดับเดียวกับดูแลทรัพย์สินของตนเองก็นับว่าเพียงพอแล้ว

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 506/2472 รับฝากทรัพย์สินโดยไม่มีป่าเห็บ เมื่อทรัพย์สินนั้นถูกคนร้ายลักไป ผู้รับฝากไม่สามารถนำสืบได้ว่าได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแล้ว ผู้รับฝากต้องรับผิดชอบต่อผู้ฝาก

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1216/2508 จำเลยขายข้าวให้โจทก์ แล้วรับฝากข้าวไว้ในยุ้งโดยไม่มีป้าเหน็จ ต่อมาเกิดอุทกภัย จำเลยให้โจทก์มารับข้าว โจทก์ก็ไม่มา จำเลยจึงขายข้าวนั้นไปเพราะเกรงน้ำจะท่วมข้าวเสียหาย หลังจากที่จำเลยได้ขายข้าวของจำเลยเองไปหมดแล้ว ดังนี้ ถือว่าจำเลยในฐานะผู้รับฝากด้วยการทำให้เปล่าไม่มีป้าเหน็จ ได้ใช้ความระมัดระวังสงวนทรัพย์สินที่รับฝากไว้เหมือนเช่นได้ประพฤตินในกิจการของตนเองดังประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 659 วรรคต้น และเป็นการกระทำเพื่อจะปิดป้องอันตรายอันจะเป็นภัยแก่ทรัพย์สินนั้นโดยมิได้ตั้งใจทำผิดหรือเป็นความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงประการใด จึงไม่ต้องรับผิดตั้งนัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 398

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1861/2522 พนักงานของภัตตาคารของจำเลยรับรถยนต์และกุญแจรถจากผู้มารับประทานอาหารในภัตตาคาร ขับรถไปจอดในที่จอดรถซึ่งเป็นถนนสาธารณะหน้าภัตตาคาร แล้วเก็บกุญแจไว้ที่แผงเก็บกุญแจรถ มีใบรับฝากให้โจทก์ไว้ โจทก์มารับประทานอาหารแล้วออกมา รถหายไปแล้ว เป็นการฝากทรัพย์สินไม่ได้ความว่าจำเลยใช้ความระมัดระวังเสมือนการเก็บรักษาของจำเลยเอง จำเลยต้องรับผิดใช้ราคารถแก่โจทก์

การรับฝากทรัพย์สินที่มีป้าเหน็จให้ใช้ความระมัดระวังและใช้ฝีมือเพื่อสงวนทรัพย์สินซึ่งฝากเหมือนเช่นวิญญูชนจะพึงประพฤดิ **วิญญูชน** หมายถึง “บุคคลที่ใช้ความระมัดระวังอย่างธรรมดา” (a person of ordinary prudence) โดยจะเอาตัวผู้ฝากหรือผู้รับฝากมาเปรียบไม่ได้ แต่ต้องดูว่าบุคคลทั่ว ๆ ไปที่ตั้งมันอยู่บนความระมัดระวังเขาสงวนรักษาทรัพย์สินกันอย่างไร และก็ไม่ใช่ว่าจะเอาคนทั่ว ๆ ไปที่อาจเป็นทั้งคนที่ระมัดระวัง และไม่ระมัดระวังมารวมกันพิจารณาหาเกณฑ์ของวิญญูชน เพราะเกณฑ์ของวิญญูชนย่อมเป็นเกณฑ์กลาง ๆ ของบุคคลที่มีความระมัดระวังเท่านั้น ซึ่งอาจจะสูงกว่าหรือต่ำกว่าเกณฑ์ของแต่ละบุคคลก็ได้ เพราะในบางกรณีผู้รับฝากบางคนอาจมีความระมัดระวังมากกว่าวิญญูชนก็ได้ แต่กรณีดังว่านั้นมักเป็นข้อยกเว้น หากจะพิจารณาตามเหตุผลแล้วเมื่อทำการรับฝากโดยมีป้าเหน็จค่าฝาก ขนาดของการสงวนทรัพย์สินของวิญญูชนควรถือว่ามีระดับสูงกว่าระดับของตนเอง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1801/2520 การรับฝากทรัพย์สินที่มีป้าเหน็จค่าฝากผู้รับฝากจำต้องใช้ความระมัดระวังและใช้ฝีมือเพื่อสงวนทรัพย์สินที่ฝากเหมือนเช่นวิญญูชนจะพึง

ประพฤติโดยพฤติการณังตั้งนั้น ทั้งนี้ย่อมรวมทั้งการใช้ฝีมืออันเป็นพิเศษเฉพาะการในการที่จะพึงใช้ฝีมือเช่นนั้นด้วย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 659 วรรคสอง

จำเลยที่ 1 เจ้าของปั้มน้ำมันรับฝากรถยนต์ของโจทก์ไว้และรับเงินค่าฝาก เมื่อรถยนต์สูญหายโดยนำสืบไม่ได้ว่าสูญหายเพราะเหตุใด ต้องถือว่าจำเลยที่ 1 ประมาทเลินเล่อขาดความระมัดระวัง จำเลยที่ 1 ต้องรับผิดชอบต่อโจทก์

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3926/2530 การทำเรือแห่งประเทศไทย จำเลยรับฝากทรัพย์สินโดยมีบำเหน็จค่าฝาก ต่อมาเกิดเพลิงไหม้สินค้าในโรงพักสินค้าที่รับฝากไว้เสียหายโดยไม่ปรากฏว่าเพลิงไหม้เพราะเหตุใด สันนิษฐานว่าน่าจะเกิดจากความสะเพร่าของบุคคลที่ทิ้งบุหรี่หรืออย่างอื่น จำเลยได้ออกระเบียบเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัย การใช้ท่าเรือ บริการและความสะดวกต่าง ๆ มีหน่วยรักษาความปลอดภัยอยู่ภายนอกตลอดเวลา 24 ชั่วโมง มีอุปกรณ์เคมีในการดับเพลิง มีคำสั่งห้ามสูบบุหรี่ภายในโรงพักสินค้า เมื่อเกิดเพลิงไหม้แล้วยามสายตรวจของจำเลยก็ได้วิทยุแจ้งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ มีรถดับเพลิงมาช่วยแต่ไม่อาจดับเพลิงได้ทันทั่วทั้งที่ เพราะเป็นเวลาปิดโรงพักสินค้าแล้วเจ้าหน้าที่ของจำเลยไม่อาจเปิดประตูโรงพักสินค้าได้โดยลำพัง จะต้องให้เจ้าหน้าที่ของกรมศุลกากรร่วมเปิดด้วย จึงไม่อาจดับเพลิงถึงต้นเพลิง หรือสกัดเพลิงที่กำลังลุกไหม้ในโรงพักสินค้าได้ ดังนี้ถือได้ว่าจำเลยได้ใช้ความระมัดระวังและใช้ฝีมือ เพื่อสงวนทรัพย์สินเหมือนเช่นวิญญูชนจะพึงประพฤติโดยพฤติการณังตั้งนั้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 659 วรรคสอง แล้วจำเลยจึงไม่ต้องรับผิดชอบ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 22/2536 ผู้รับฝากทรัพย์สินโดยมีบำเหน็จค่าฝากจำต้องใช้ความระมัดระวังและใช้ฝีมือเพื่อสงวนทรัพย์สินนั้นเหมือนเช่นวิญญูชนจะพึงประพฤติโดยพฤติการณังตั้งนั้นการที่เจ้าหน้าที่ของจำเลยขนทรัพย์สินของโจทก์ที่ฝากไว้ออกจากสถานที่รับฝากโดยหลบหนีภาษีศุลกากร จนทรัพย์สินของโจทก์ถูกยึดเป็นของกลางในคดีอาญา แสดงว่าจำเลยขาดความระมัดระวังไม่ใช้ฝีมือสงวนทรัพย์สินของโจทก์เช่น วิญญูชนหาใช่เหตุสุดวิสัย เมื่อจำเลยคืนทรัพย์สินที่ฝากไม่ได้ จำเลยต้องใช้ราคา

โจทก์มิได้อุทธรณ์คำพิพากษาศาลชั้นต้นในเรื่องค่าเสียหาย ประเด็นข้อพิพาทในส่วนนี้จึงถึงที่สุดแล้ว ศาลฎีกาไม่รับวินิจฉัย

สำหรับมาตรา 659 วรรคสาม หมายถึงการรับฝากของผู้มีอาชีพรับฝากโดยตรงหรือรับฝากเป็นกิจการค้า ซึ่งต้องใช้ความระมัดระวังและใช้ฝีมือตามสมควรสำหรับกิจการ

คำแต่ละประเภท และโดยทั่ว ๆ ไป ความระมัดระวังของผู้ประกอบวิชาชีพ หรือพ่อค้า ถือเป็นความระมัดระวังในระดับสูงสุดอยู่แล้ว ตัวอย่างของผู้ประกอบกิจการรับฝากเป็น อาชีพได้แก่ธนาคาร และห้องเย็น เป็นต้น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 80/2511 ธนาคารมีหน้าที่จำต้องใช้ความระมัดระวังและ ใช้ฝีมือเท่าที่เป็นธรรมดาจะต้องใช้และสมควรจะต้องใช้ในกิจการอาชีพะของธนาคารตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 659

ผู้จัดการมรดกของผู้ฝากเงินตามคำพิพากษาของศาลขอถอนเงินของผู้ฝากคืนจาก ธนาคาร ธนาคารขอผิดคืนเงินนั้นใน 1 เดือน เพื่อให้คดีขอต้งผู้จัดการมรดกขาดอายุ อุทธรณ์ โดยธนาคารมีเงินพร้อมที่จะคืนให้ ถือได้ว่าธนาคารได้ปฏิบัติตามประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 659 เป็นการใช้ความระมัดระวังตามที่ สมควรแก่ กรณีโดยสุจริต ไม่ได้โต้แย้งสิทธิของผู้จัดการมรดก จึงไม่เป็นการผิดสัญญาหรือเป็นการ กระทำละเมิดแก่ผู้จัดการมรดก

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2920/2522 จำเลยรับเก็บรักษาสำไยในห้องเย็นของ จำเลย จำเลยเป็นผู้มีวิชาชีพเฉพาะกิจการค้าทางห้องเย็น ต้องใช้ความระมัดระวังและ ฝีมืออันเป็นธรรมดาและสมควรในกิจการห้องเย็น จำเลยใช้ความเย็นไม่พอ สำไยของ โจทก์เน่าเสีย จำเลยต้องใช้ค่าเสียหาย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2924/2522 ธนาคารจำเลยเป็นผู้รับฝากเงินเป็นอาชีพ โดยหวังผลประโยชน์ในบำเหน็จค่าฝาก หรือจากการเอาเงินฝากของผู้ฝากไปแสวงหา ประโยชน์ มีหน้าที่ตามกฎหมายจะต้องใช้ความระมัดระวัง และความรู้ความชำนาญเป็น พิเศษ ตรวจสอบลายมือชื่อผู้สั่งจ่ายว่าเหมือนลายมือที่ให้ตัวอย่างไว้กับจำเลยหรือไม่ หากเห็นว่าลายมือชื่อสั่งจ่ายในเช็คพิพาทไม่เหมือนตัวอย่างที่ให้ไว้ จำเลยก็ชอบที่จะ ปฏิเสธการจ่ายเงิน ฉะนั้น การที่จำเลยได้จ่ายหรือหักบัญชีเงินฝากของโจทก์ให้บุคคล อื่นไปจึงถือได้ว่าเป็นความประมาทเลินเล่อของจำเลย จำเลยจึงต้องรับผิดชอบ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 416/2526 โจทก์เป็นลูกค้าโดยเปิดบัญชีเงินฝากไว้แก่ ธนาคารจำเลย ที่ 2 การที่ธนาคารจำเลยที่ 2 ยอมให้จำเลยที่ 1 ถอนเงินไปจากบัญชีเงิน ฝากประจำของโจทก์ โดยจำเลยที่ 1 ไม่มีใบมอบฉันทะของโจทก์มาแสดง และลายมือชื่อ ในช่องผู้ถอนเงินและด้านหลังใบถอนเงินไม่ใช่ลายมือชื่อของโจทก์อันแท้จริง โดยไม่ได้ ความชัดว่าได้มีการตรวจพิสูจน์ลายมือชื่อโจทก์ในใบถอนเงินที่ทำมาผิดระเบียบเปรียบ

เทียบกับตัวอย่างลายมือชื่อของโจทก์หรือไม่ถือว่าจำเลยที่ 2 ได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความ
ประมาทเลินเล่อโดยไม่ใช้ความระมัดระวังและมีมือเท้าที่เป็นธรรมดาจะต้องใช้และสมควร
จะต้องใช้ในกิจการธนาคารอันเป็นอาชีพของตน จำเลยที่ 2 จึงต้องรับผิดชอบต่อโจทก์

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1401/2529 โจทก์ฟ้องว่าฝากเงินไว้กับจำเลยที่ 1 จำเลย
ที่ 2 ซึ่งเป็นลูกจ้างของจำเลยที่ 1 จ่ายเงินของโจทก์ให้ผู้อื่นไปด้วยความประมาทเลินเล่อที่
ไม่ตรวจสอบลายมือชื่อในใบเบิกว่าเป็นของโจทก์จริงหรือไม่ ขอเรียกเงินที่จำเลยที่ 2 จ่าย
ไปคืนพร้อมดอกเบี้ย ดังนี้ เป็นฟ้องที่มีลักษณะเรียกเงินที่ฝากไว้กับจำเลยที่ 1 คืน แม้จะ
บรรยายฟ้องถึงความประมาทเลินเล่อของจำเลยที่ 2 ก็เพื่อแสดงว่าจำเลยที่ 2 จะต้องรับ
ผิดต่อโจทก์เพราะไม่กระทำตามหน้าที่ที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 659
วรรคสาม บัญญัติไว้เท่านั้น หาใช่หมายถึงเป็นกรณีละเมิดไม่

1.2 หน้าที่เก็บรักษาทรัพย์สินซึ่งฝากด้วยตนเองและงัดวันไม่ใช้สอย ทรัพย์สิน

มาตรา 660 ถ้าผู้ฝากมิได้อนุญาต และผู้รับฝากเอาทรัพย์สินซึ่ง ฝากนั้น
ออกมาใช้สอยเอง หรือเอาไปให้บุคคลภายนอกใช้สอย หรือ ให้บุคคลภายนอกเก็บรักษา
ไซ้ร ทำหน้าที่ผู้รับฝากจะต้องรับผิดชอบเมื่อ ทรัพย์สินซึ่งฝากนั้นสูญหายหรือบุบสลายอย่างหนึ่ง
อย่างใด แม้ถึงจะ เป็นเพราะเหตุสุดวิสัย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าถึงอย่างไร ๆ ทรัพย์สินนั้น
ก็คงจะต้องสูญหายหรือบุบสลายอยู่นั่นเอง

สัญญารับฝากทรัพย์สินเกิดขึ้นเพราะผู้ฝากไว้วางใจผู้รับฝาก จึงมอบหมายให้
ผู้รับฝากเป็นผู้เก็บรักษาดูแลทรัพย์สินด้วยตนเอง ไม่ยอมให้นำไปให้ผู้อื่นเก็บแทน อีกทั้งยัง
ไม่เปิดโอกาสให้นำทรัพย์สินไปใช้สอยหรือให้บุคคลอื่นใช้สอย เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจาก
ผู้ฝาก

หน้าที่ตามมาตรา 660 แบ่งได้เป็น 2 กรณีคือ

1. ผู้รับฝากต้องเก็บรักษาทรัพย์สินด้วยตนเอง
2. ผู้รับฝากต้องไม่เอาทรัพย์สินออกใช้สอยหรือเอาไปให้บุคคลภายนอก

ใช้สอย

แต่มีข้อยกเว้นที่สามารถกระทำได้ไม่ว่ากรณีใด ๆ ข้างต้น คือเว้นแต่จะได้รับอนุญาต ส่วนการอนุญาตจะเป็นการอนุญาตด้วยวาจา หรืออนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษร หรือเป็นการอนุญาตโดยตรง หรือโดยปริยายก็ได้

หากมิได้รับอนุญาตแล้วมีการฝ่าฝืนกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้น มาตรา 660 บัญญัติไว้ทำนองเดียวกับมาตรา 644 คือให้ผู้รับฝากต้องรับผิดชอบแม้ทรัพย์ที่ฝากจะสูญหาย หรือบุบสลายไปด้วยเหตุสุดวิสัย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าถึงอย่างไร ๆ ทรัพย์สินนั้นก็คงจะต้องสูญหาย หรือบุบสลายอยู่นั่นเอง เช่น เอกฝากวิทยุเครื่องหนึ่งไว้กับโทโดยไม่ได้ออกปากอนุญาตให้โทใช้สอย โทได้เอาวิทยุมาใช้ฟังขณะนั่งพักผ่อนบนระเบียงบ้าน ขณะนั่งเล่นอยู่เกิดลมพายุฝนฟ้าคะนอง ฟ้าได้ผ่าโดนวิทยุของเอกไหม้เสียหาย ดังนี้ เท่ากับว่าโทนำทรัพย์ที่ฝากออกใช้สอยโดยมิได้รับอนุญาต ต้องรับผิดชอบแม้ว่าวิทยุที่ฝากจะเสียหาย เพราะเหตุสุดวิสัย และกรณีเช่นนี้ก็คงไม่มีข้อพิสูจน์ยกเว้นความรับผิดชอบว่าถึงอย่างไร ๆ ความเสียหายก็ต้องเกิดอยู่นั่นเอง แปลว่าโทต้องรับผิดชอบใช้ต่อเอก

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 560/2470 จำเลยพาโจทก์ไปกู้เงิน ห. และจำเลยเป็นนายประกัน จำเลยเป็นผู้รับเงินแล้วเอาไปฝาก ป. ภริยาน้อยของจำเลย ต่อมาจำเลยจะเอาเงินแต่ ป. ไม่ให้ จึงเกิดทุบตีกัน ป. ออกจากบ้านไปอยู่ที่อื่น แต่ไม่ได้เอาเงินไปด้วย ปรากฏว่าจำเลยปกครองทรัพย์ในเรือนนั้นอยู่ และโจทก์ไม่ได้รับเงินคืน เช่นนี้เป็นหน้าที่ของจำเลยจะต้องใช้เงินคืนให้โจทก์

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 999/2493 โจทก์ได้มอบฝากทรัพย์ตามพินัยกรรมไว้กับจำเลย เพื่อจะได้เอาไว้ให้ ส. กับ ก. บุตรของโจทก์ ทรัพย์ทั้งหมดนี้อยู่ที่บ้านเรือนของจำเลย และอยู่ในความปกครองของจำเลย ต่อมาบุตรโจทก์ทั้งสองต่างออกจากเรือนของจำเลยไปมีผัวและเมีย และได้พาสิ่งของทองรูปพรรณที่โจทก์ฝากไว้ติดตัวไปด้วย โจทก์รู้เห็นดี มิได้คัดค้านประการใด ดังนี้ วินิจฉัยว่าจำเลยอยู่ในฐานะผู้รับฝากทรัพย์ของโจทก์ เมื่อจำเลยได้มอบทรัพย์ให้บุตรโจทก์ โจทก์รู้แล้วมิได้คัดค้าน ย่อมถือได้ว่าโจทก์ยินยอมให้จำเลยมอบทรัพย์ให้แก่บุตรโจทก์ไปแล้ว จำเลยย่อมพ้นความผิดในทรัพย์ส่วนนี้ โจทก์สันนิษฐานจะเรียกทรัพย์ส่วนนี้คืนจากจำเลย

1.3 หน้าที่ต้องรับบอกกล่าวแก่ผู้ฝากโดยพลัน เมื่อผู้รับฝากถูกฟ้อง หรือทรัพย์ที่ฝากถูกยึด

มาตรา 661 ถ้าบุคคลภายนอกอ้างว่ามีสิทธิเหนือทรัพย์สินซึ่ง ผากและยื่นฟ้องผู้รับฝากก็ดี หรือยึดทรัพย์สินนั้นก็ดี ผู้รับฝากต้อง รับผิดชอบต่อกล่าวแก่ผู้ฝากโดยพลัน

สำหรับหน้าที่ข้อนี้กฎหมายกำหนดให้ผู้รับฝากมีหน้าที่บอกกล่าวให้ผู้ฝากรู้ในทันทีที่สามารถกระทำได้ เมื่อมีเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้น ได้แก่

1. มีบุคคลภายนอกยื่นฟ้องผู้รับฝากโดยอ้างว่ามีสิทธิเหนือทรัพย์สินที่ฝาก หรือ
 2. มีบุคคลภายนอกมายึดทรัพย์สินที่ฝากโดยอ้างว่ามีสิทธิเหนือทรัพย์สินที่ฝาก
- เหตุผลของการกำหนดหน้าที่ในข้อนี้เนื่องจากผู้ฝากย่อมรู้ความเป็นมาของทรัพย์สินนั้นดีกว่าผู้รับฝาก การบอกกล่าวโดยเร็วจะทำให้ผู้ฝากเข้ามาปกป้องทรัพย์สินที่รับฝากได้ เช่นเข้ามาเป็นจำเลยร่วม หรือร้องขอทรัพย์สิน หรือต่อสู้คดีในเหตุผลที่ถูกต้อง เป็นต้น

1.4 หน้าที่คืนทรัพย์สินที่รับฝาก

1.4.1 สัญญาฝากทรัพย์สินที่มีกำหนดเวลา

มาตรา 662 ถ้าได้กำหนดเวลากันไว้ว่าจะคืนทรัพย์สินซึ่งฝากนั้นเมื่อไร ท่านว่าผู้รับฝากไม่มีสิทธิจะคืนทรัพย์สินก่อนถึงเวลากำหนด เว้นแต่ในเหตุจำเป็นอันมิอาจจะก้าวล่วงเสียได้

มาตรา 663 ถึงแม้ว่าคู่สัญญาจะกำหนดเวลาไว้ว่าจะคืนทรัพย์สินซึ่งฝากนั้นเมื่อไรก็ตาม ถ้าว่าผู้ฝากจะเรียกคืนในเวลาใด ๆ ผู้รับฝากก็ต้องคืนให้ แม้ว่าโดยปกติของสัญญาทั่ว ๆ ไป หากมีการตกลงกำหนดเวลากันไว้เมื่อใด ก็ต้องปฏิบัติตามนั้น แต่สัญญาฝากทรัพย์สินจะมีความแตกต่างจากหลักของสัญญาทั่ว ๆ ไป เพราะเป็นสัญญาเพื่อประโยชน์ของผู้ฝากฝ่ายเดียว รวมไปถึงกำหนดเวลาที่รับดูแลทรัพย์สินด้วย ก็เป็นประโยชน์แก่ผู้ฝากที่มีผู้รับดูแลรักษาทรัพย์สินให้ จึงเป็นเหตุให้มาตรา 662 บัญญัติว่า ผู้รับฝากไม่มีสิทธิคืนทรัพย์สินก่อนถึงเวลากำหนด เว้นแต่ในเหตุจำเป็นอันมิอาจจะก้าวล่วงเสียได้ เหตุจำเป็นนี้หมายความว่าถึงเหตุใด ๆ ที่เกิดขึ้นอันทำให้ผู้รับฝากไม่สามารถดูแลทรัพย์สินที่รับฝากได้ ตัวอย่างเช่น ก. ผากของมีค่าและเครื่องประดับไว้ที่บ้าน ข. เป็นเวลาสองเดือนเพื่อทำการซ่อมแซมบ้าน ข. รับปากแต่เมื่อผ่านไปหนึ่งเดือน ข. ได้รับคำสั่งให้ย้ายไปทำงานที่จังหวัดอื่น ดังนี้ ข. สามารถส่งคืนทรัพย์สินที่ฝากได้ก่อนครบ

กำหนดสองเดือน เพราะ ข. มีเหตุจำเป็นทำให้ไม่อาจดูแลทรัพย์สินเหล่านั้นได้ จึงเข้ากับกรณีของมาตรา 662

แต่ถ้าเป็นกรณีที่ผู้ฝากเป็นฝ่ายเรียกคืนก่อนกำหนดเอง มาตรา 663 กลับบัญญัติในทางตรงกันข้าม คือให้ผู้ฝากเรียกคืนทรัพย์สินก่อนกำหนดเวลาได้เสมอ และเมื่อผู้ฝากเรียกคืนเมื่อใด ผู้รับฝากก็ต้องคืนให้

อย่างไรก็ดี ปัญหาอาจมีขึ้น หากเป็นการฝากที่ผู้ฝากอนุญาตให้ใช้สอยทรัพย์สินได้ และผู้รับฝากอาจกำลังใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินอยู่ หรือนำทรัพย์สินออกหาประโยชน์ เช่น เอาบ้านที่ฝากออกให้เช่ายังไม่ครบกำหนดในสัญญาเช่า ผู้ฝากก็มาเรียกคืนเสียก่อน ดังนี้ หากผู้รับฝากจะฟ้องเรียกค่าเสียหายเพราะถือว่าผู้ฝากผิดสัญญา เนื่องจากมาเรียกคืนก่อนกำหนด จะได้หรือไม่ ในเรื่องนี้มีตัวอย่างจากคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 208/2490 ซึ่งวินิจฉัยว่า การเรียกคืนก่อนกำหนดในสัญญา ไม่ถือว่าผู้ฝากผิดสัญญาอันจะทำให้เกิดสิทธิเรียกค่าเสียหายเพราะผิดสัญญาได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 208/2490 เจ้าของกระบือมอบกระบือให้เขาเลี้ยง แล้วยอมให้ผู้เลี้ยงเอาไปใช้รับจ้างผู้อื่นได้ เจ้าของเขากระบือคืนในระหว่างที่ผู้เลี้ยงรับจ้างเขาอยู่ ผู้เลี้ยงก็ฟ้องเรียกค่าเสียหายจากเจ้าของกระบือไม่ได้ เพราะไม่มีทางจะถือว่าเจ้าของกระบือผิดสัญญาอันจะต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายให้ผู้เลี้ยง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 800/2498 ในเรื่องสัญญาฝากทรัพย์สินนั้น ผู้ฝากย่อมมีสิทธิเรียกคืนทรัพย์สินนั้นจากผู้รับฝากได้เสมอ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2335/2524 โจทก์ทำสัญญาฝากเงินออมทรัพย์ไว้กับธนาคารจำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นสัญญาฝากทรัพย์สินที่ได้กำหนดเวลาไว้ว่าจะพึงคืนทรัพย์สินที่ฝากเมื่อใด จำเลยที่ 1 ในฐานะผู้รับฝากจึงอาจคืนทรัพย์สินนั้นได้ทุกเมื่อโดยไม่ต้องบอกกล่าวล่วงหน้า ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 663 กรณีไม่ต้องด้วยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 393

1.4.2 สัญญาฝากที่ไม่มีกำหนดเวลา

มาตรา 664 ถ้าคู่สัญญาไม่ได้กำหนดเวลาไว้ว่าจะพึงคืนทรัพย์สินซึ่งฝากนั้นเมื่อไรไซ้ ผู้รับฝากอาจคืนทรัพย์สินนั้นได้ทุกเมื่อ

เมื่อเป็นสัญญาฝากที่ไม่มีกำหนดเวลา ผู้รับฝากจึงไม่มีข้อผูกมัดใด ๆ ในการรับฝาก ดังนั้น เมื่อต้องการคืนทรัพย์สินที่ฝากเมื่อใดก็ย่อมมีสิทธิทำได้ทุกเมื่อ

1.4.3 บุคคลที่รับคืนทรัพย์สิน

มาตรา 665 ผู้รับฝากจำต้องคืนทรัพย์สินซึ่งรับฝากไว้ให้นั้นให้แก่ผู้ฝาก หรือทรัพย์สินนั้นฝากในนามของผู้ใด คืนให้แก่ผู้นั้น หรือผู้รับฝาก ได้รับคำสั่งโดยชอบให้คืนทรัพย์สินนั้นไปแก่ผู้ใด คืนให้แก่ผู้นั้น

แต่หากผู้ฝากทรัพย์สินตาย ท่านให้คืนทรัพย์สินนั้นให้แก่ทายาท

การคืนทรัพย์สินที่ฝากโดยปกติจะต้องคืนแก่ผู้ฝาก แต่ถ้าผู้ฝากในนามของผู้อื่น เช่นฝากในนามบุตรของผู้ฝาก เมื่อคืนทรัพย์สินก็ต้องคืนให้แก่บุตรของผู้ฝาก นอกจากนี้บางครั้งผู้ฝาก ฝากในนามของตนเองแต่สั่งผู้รับฝากให้คืนแก่ผู้อื่น ผู้รับฝากก็ต้องคืนให้แก่ผู้นั้นตามคำสั่งของผู้ฝาก เช่น นายแดงเป็นผู้ฝากได้สั่งว่าตอนคืนทรัพย์สินให้คืนแก่นายขาว เป็นต้น

ตามวรรคสองนั้น เมื่อผู้ฝากตายผู้รับฝากมีหน้าที่คืนทรัพย์สินนั้นให้แก่ทายาท

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 244/2522 บิดาฝากเงินกับธนาคารในชื่อเด็กเป็นเจ้าของบัญชีโดยเจตนายกเงินให้เด็ก เงินตกเป็นกรรมสิทธิ์ของเด็กทันทีที่ธนาคารรับเข้าบัญชี บิดาตกลงกับธนาคารว่าบิดาเป็นผู้ลงชื่อถอนเงิน บิดาตาย ธนาคารจ่ายเงินแก่ผู้จัดการมรดก ซึ่งขอถอนเงินนั้นเป็นการชอบ ผู้จัดการมรดกรับเงินมาต้องมอบแก่เด็กตามหน้าที่ เช่นเดียวกับบิดาเด็ก เด็กติดตามเอาคืนได้พร้อมดอกเบี้ยตั้งแต่วันถอนเงิน

1.4.4 ดอกผลของทรัพย์สินที่ฝาก

มาตรา 666 เมื่อคืนทรัพย์สิน ถ้ามีดอกผลเกิดแต่ทรัพย์สินซึ่งฝากนั้นเท่าใดผู้รับฝากจำต้องส่งมอบพร้อมไปกับทรัพย์สินนั้นด้วย

สัญญาฝากทรัพย์สินไม่มีผลให้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินโอนไปยังผู้รับฝาก ดังนั้น ดอกผลที่เกิดขณะรับฝากจึงต้องคืนกลับไปยังผู้ฝากด้วย แต่ผู้ฝากและผู้รับฝากอาจทำความตกลงยกเว้นมาตรานี้ได้ เช่น ตกลงให้ดอกผลเป็นของผู้รับฝาก เป็นต้น

2. หน้าที่ของผู้ฝาก

หน้าที่ของผู้ฝากมี 3 ประการ ดังนี้

1) หน้าที่เสียค่าคืนทรัพย์สินที่ฝาก หน้าที่นี้กำหนดโดยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 667** "ค่าคืนทรัพย์สินซึ่งฝากนั้น ย่อมตกแก่ผู้ฝากเป็นผู้เสีย" เหตุที่มาตรา 667 บัญญัติเช่นนี้ก็เนื่องจากสัญญาฝากทรัพย์สินนั้นเป็นประโยชน์แก่ผู้ฝากมาก

กว่าผู้รับฝากโดยเฉพาะสัญญาฝากทรัพย์ที่ไม่มีบำเหน็จค่าฝากนั้น เห็นได้ชัดว่า ผู้ฝากได้รับประโยชน์แต่เพียงฝ่ายเดียว ดังนั้นจึงเป็นการชอบธรรมที่ผู้ฝากเป็นผู้เสียค่าคืนทรัพย์สินที่ฝากซึ่งหมายถึงค่าขนย้ายทรัพย์สินที่ฝากเพื่อคืนให้ผู้ฝากหากผู้รับฝากออกค่าใช้จ่ายนี้ไป ผู้ฝากก็มีหน้าที่ชดใช้ให้ผู้รับฝาก

2) **หน้าที่ชดใช้ค่าใช้จ่ายอันควรแก่การบำรุงรักษาทรัพย์สินที่ฝาก** หน้าที่นี้เกิดจากบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 668 “ค่าใช้จ่ายอันควรแก่การบำรุงรักษาทรัพย์สินซึ่ง ฝากนั้นผู้ฝากจำต้องชดใช้ให้แก่ผู้รับฝาก เว้นแต่จะได้ตกลงกันไว้ โดยสัญญาฝากทรัพย์ผู้รับฝากจะต้องออกเงินค่าใช้จ่ายนั้นเอง”

ในระหว่างการรับฝากทรัพย์นั้น บางกรณีผู้รับฝากก็ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษาหรือสงวนทรัพย์ที่ฝาก เช่นรับฝากรถยนต์ไว้หลายวันผู้รับฝากก็อาจต้องมีค่าใช้จ่ายในการเติมน้ำมัน เติมน้ำมันต่าง ๆ ค่าทำความสะอาด ฯลฯ ค่าใช้จ่ายเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นค่าใช้จ่ายอันควรแก่การบำรุงรักษา ฝากจึงมีหน้าที่ชดใช้ค่าใช้จ่ายดังกล่าวให้ผู้รับฝาก สำหรับสัญญาฝากทรัพย์โดยไม่มีบำเหน็จค่าฝากนั้น ผู้ฝากจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องชดใช้ค่าใช้จ่ายเช่นนี้ให้ผู้รับฝาก แต่มาตรา 668 ก็เปิดช่องให้คู่สัญญาตกลงกันโดยสัญญาฝากทรัพย์นั้นเองว่า ให้ผู้รับฝากออกค่าใช้จ่ายดังกล่าวเอง และเมื่อได้มีข้อตกลงเช่นนั้นก็ใช้บังคับได้ ในกรณีที่ผู้รับฝากเรียกบำเหน็จค่าฝากในอัตราสูง ผู้รับฝากก็ควรระวังภาระเสียค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการบำรุงรักษาทรัพย์สินที่ฝาก แต่ก็ต้องมีข้อตกลงกันเช่นนั้น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 401/2491 ผู้รับฝากเรือนได้ออกเงินซ่อมแซมเรือนไป ผู้ฝากก็ต้องชดใช้เงินนั้นให้แก่ผู้รับฝาก ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 668

3) **หน้าที่ชำระบำเหน็จค่าฝากทรัพย์** สัญญาฝากทรัพย์นั้นอาจเป็นสัญญาฝากทรัพย์ที่มีบำเหน็จค่าฝากหรือไม่มีบำเหน็จค่าฝากก็ได้ ในกรณีฝากทรัพย์โดยมีบำเหน็จค่าฝากนั้น มาตรา 669 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติว่า “ถ้าไม่ได้กำหนดเวลาไว้ในสัญญา หรือไม่มีกำหนด โดยจาริตประเพณีว่าบำเหน็จค่าฝากทรัพย์นั้นจะพึงชำระเมื่อไรไซ้ ท่านให้ชำระเมื่อคืนทรัพย์สินซึ่งฝาก ถ้าได้กำหนดเวลากันไว้เป็น ระยะเวลาอย่างไรก็พึงชำระเมื่อสิ้นระยะเวลานั้นทุกคราวไป” มาตรานี้มีความหมายอยู่ในตัวว่า ถ้ากำหนดเวลาไว้ในสัญญาว่าจะต้องชำระบำเหน็จค่าฝากเมื่อไรก็ต้องชำระตามก

กำหนดนั้น ถ้าไม่มีกำหนดเวลาก็ให้ดูว่าจารีตประเพณีว่าชำระเมื่อไร ก็ต้องชำระกันตาม จารีตประเพณี หรือหากไม่มีจารีตประเพณีดังกล่าว ก็ต้องชำระปาเหน็จค่าฝากเมื่อคืน ทรัพย์สิน นอกจากนี้ ถ้าตกลงชำระปาเหน็จค่าฝากเป็นระยะเช่นทุกวันศุกร์ หรือทุกวัน สุดท้ายของเดือน ก็ต้องบังคับกันตามข้อตกลงนั้น

3. สิทธิของผู้รับฝาก

สิทธิของผู้รับฝากได้แก่สิทธิในการยึดหน่วงทรัพย์สินที่ฝาก ตามมาตรา 670 มาตรา 670 ผู้รับฝากชอบที่จะยึดหน่วงเอาทรัพย์สินซึ่งฝากนั้น ไว้ได้ จนกว่า จะได้รับเงินบรรดาที่ค้างชำระแก่ตนเกี่ยวกับการฝากทรัพย์สินนั้น

สิทธิในการยึดหน่วงทรัพย์สินที่ฝากจนกว่าจะได้รับเงินบรรดาที่ค้างชำระเกี่ยว ด้วยการรับฝาก ได้แก่เงินรายการต่อไปนี้

1. เงินค่าคืนทรัพย์สินที่ฝาก ตามมาตรา 667
2. เงินค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษาทรัพย์สิน ตามมาตรา 668
3. เงินปาเหน็จค่าฝากทรัพย์สิน ตามมาตรา 669

ตัวอย่างเช่น การฝากทรัพย์สินโดยมีปาเหน็จ หากผู้ฝากยังไม่ชำระปาเหน็จ ผู้รับฝากก็ไม่จำเป็นต้องคืนทรัพย์สิน ผู้รับฝากมีสิทธิยึดหน่วงทรัพย์สินดังกล่าวไว้ได้โดยไม่ถือ ว่าเป็นการยึดยกทรัพย์สินของผู้อื่นแต่อย่างใด

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2748-2749/2515 ทรัพย์สินที่ฝากยอมจะถูกยึดหน่วง เอาไว้ได้จนกว่าจะได้รับชำระค่าฝาก แม้ศาลชั้นต้นจะพิพากษาให้จำเลยนำสินค้าของ จำเลยออกไปจากโรงพักสินค้าของโจทก์ตามที่โจทก์ฟ้อง โจทก์ยังมีสิทธิยึดหน่วงสินค้าไว้ ได้จนกว่าจะได้รับชำระค่าฝาก แต่เมื่อจำเลยไปขออนุญาตทรัพย์สินออกจากโรงพักสินค้าแล้ว โจทก์ไม่ยอมให้ขนออกไป ก็ต้องถือว่าจำเลยได้ปฏิบัติตามคำพิพากษาในส่วนที่บังคับให้ จำเลยนำสินค้าออกไปแล้ว แม้ทรัพย์สินจะยังอยู่ในโรงพักสินค้าของโจทก์ต่อมา ก็เป็นเรื่องที่ โจทก์ใช้สิทธิยึดถือเอาไว้เองตามสิทธิยึดหน่วงของโจทก์มิใช่จำเลยฝ่าฝืนไม่นำออกไป การคิดค่าปาเหน็จค่าฝากทรัพย์สินจากจำเลยตามคำพิพากษาจึงต้องยุติลงในวันที่จำเลยไป ขออนุญาตทรัพย์สินออกแล้วโจทก์ไม่ยอมให้ขน